

Természetvédelmi kezelések

Legeltetés őshonos magyar háziállatokkal

A Hortobágy életében, kialakulásában és fenntartásában nélkülözhetetlen az őshonos magyar háziállatok - nóniusz ló, magyar szürke szarvasmarha, házi bivaly, mangalica sertés, rackajuh - legeltetése. Ezek a fajták igénytelenek, tavasztól ősziig a területen tarthatók. Mintaterületeink villanypásztorral körülfalozták, így - az állategészségügyi előírások betartása mellett - az emberi beavatkozás, zavarás minimálisra csökkenthető.

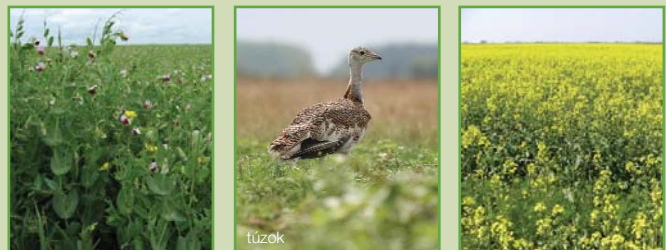

magyar szürke szarvasmarhák

Növénytermesztés tűzokvédelmi szántókon

Szántóinkon a globálisan veszélyeztetett tűzok számára kell ideális körülményeket biztosítani a zavartalan fészkelés érdekében. Ezért fontos a faj számára megfelelő növények - gabonafélék, lucerna, repce, napraforgó - telepítése, vetésszorgó kialakítása.

Tűzokvédelmi területen alkalmazott technológia őszi talajmunkákat, növénytelepítést enged meg, hiszen a tavaszi talajállapotok a Hortobágyon általában nem teszik lehetővé a március végi - április eleji munkavégzést. Április utolsó harmadában azonban a tűzoktyúk elkezdik lerakni tojásaikat, és ezután már minden mezőgazdasági munka a fészkelő pusztulását okozza.

tűzok

A szántókon extenzív gazdálkodás folyik - műtrágyák, érésgyorsító és rovarölő szerek használata nélkül -, igazodva a faj ökológiai igényeihez. A rovarölő szerek tekintetében egyetlen kivétel van, amikor a tűzok téli táplálékul szolgáló repcetelepítéseket kell megóvni kelést követően a rovarkártételtől. Ekkor is maximum 4 óra le bomlási idejű, piretroid típusú szereket használunk alkonyati kijuttatási időben. Ez azért fontos, hogy az esetleges másodlagos mérgezés lehetőségét is kizárjuk.

Alkalmanként egy-két vetésszélességben napraforgót is telepítünk, mely a forró nyári időben a fiókok számára megfelelő árnyékolást, rejtőzést biztosít a többi kultúránál betakarítását követően. A fészkeléssel érintett parcellán a tűzokcsibe röpképességének eléréséig mindenféle munkavégzést felfüggesztünk.

Karácsony-foki élőhely-rekonstrukció

1995-ben az egykori rizsrendszer rekonstrukciója során célunk egy szikestavi élőhely-mozaik kialakítása volt, mely a Hortobágy térségében jelentős számban megjelenő vízi- és partimadarak számára jelenthet megfelelő táplálkozó-, fészkelő- és pihenőhelyet. Ennek során az 53 hektáros területet villanypásztorral kerítettük be. Jelenleg két szikestó jellegű élőhely van, ahol a sokban szegény felső talajréteget eltávolítottuk, és a szikes agyagból több kisebb kiterjedésű, kopár felszíni fészkelő szigeteket hoztunk létre a partimadarak - elsősorban a gulipán (*Recurvirostra avocetta*) - számára. Három másik területen sziki mocsár és füves legelő alkot mozaikot. 2007-ben új átvezetők beépítésével megoldottuk a terület vízborítottságának szabályozhatóságát.

gulipán

nagykócsag

Az élőhely mozaikosságának fenntartását kezdetben mechanikai beavatkozások (rotálás, kaszálás), ma már - a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatósággal együttműködve - magyar szürke szarvasmarhák és Heck-marhák legeltetése biztosítja. Az állatok számára készült egy szín, ami a nyári hőségben a tűz nappal, hideg időben a széllel és az esővel szemben nyújt menedéket számukra.

Az első években nagy mennyiségű madár jelent meg a területen, de azóta is minden tavasszal több ezer partimadár és réce keresi fel a területet. A legjobb költési években a fészkelő partimadarak denzitás értéke meghaladta a Hortobágyi Nemzeti Park legjobb területeinek értékét.

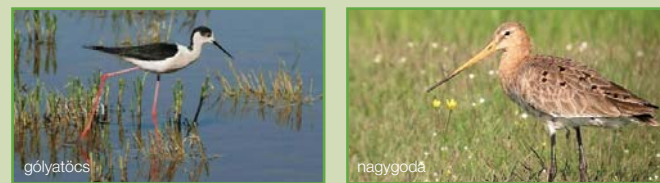
Akadémia-tavi élőhely-rekonstrukció

2008-ban megvalósult a területen található, 6,5 hektár kiterjedésű egykori agyaggyérő gödör rekonstrukciója. Célunk egy parti- és vízimadarak számára megfelelő fészkelő-, pihenő-, táplálkozóhely kialakítása volt. Az elnádásodott, elgyékényesedett terület kotrásával szikes tó jellegű élőhelyet hoztunk létre, ahol öt kopár felszíni fészkelő sziget található. A szomszédos halastavi feltöltő csatornára egy új műtárgyat építettünk, így a tó mesterségesen árasztathatóvá vált, hiszen ezeknek a madárfajoknak fontos az időszakos vízborítás.

vörösnyakú lúd és nagy lilik

Sikerrel jártunk, hiszen a rekonstrukciós munkák befejeztével máris fészket raktak itt bibicék (*Vanellus vanellus*), godák (*Limosa limosa*) és piros lábú cankók (*Tringa totanus*), de egy 10-12 egyedből álló kanalasgém-csapat (*Platalea leucorodia*) és nyári ludak (*Anser anser*) is ide járnak táplálkozni. Egy nádasfoltot meghagytunk a munkálatok során, mert ott már családot alapított két pár bama rétihéja (*Circus aeruginosus*).

gólyatölcs

nagygodá

A teljes területet villanypásztorral körbekerítettük, így az itt tartott bivaly-állomány legeltetésének nincs akadálya. Ez nagyban elősegíti a szikes puszta / szikes tó élőhely-együttes megfelelő ökológiai állapotának fenntartását.

bivalyok

Oktatás, szemléletformálás

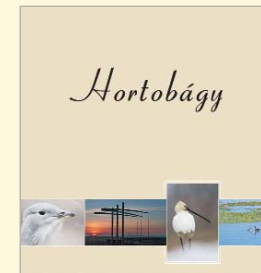
A Hortobágy Közalapítvány részt vállal a Nemzeti Park természeti értékeinek bemutatásában, megismertetésében.

A Kis-Jusztus, illetve az Akadémia-tavi területek a Nemzeti Park bemutató zónájának részét képezik. Megfigyelőtorony és táblarendszer segíti a tájékozódást, ezért nagyban hozzájárulnak az ismeretterjesztéshez, a környezettudatos gondolkodásmód kialakításához és közreműködnek a Nemzeti Park bemutató funkciójának ellátásában.

Tájékoztatókat szervezünk a térség gazdálkodóinak, melyek fő témái a természeti értékek bemutatása, megőrzése, az agrár-környezetgazdálkodás lehetőségei, az Érzékeny Természeti Területek és a NATURA 2000 hálózat voltak.

Elkészült egy kétnyelvű (magyar-angol) könyv, amely közérthetően, látványosan próbálja megismertetni és felhívni a figyelmet arra, milyen természeti értékekkel is rendelkezik ez az Európában is egyedülálló táj, a Hortobágy.

Kedves Olvasó! Kérjük, amennyiben a fenti célokkal, programokkal, tevékenységekkel egyetért, és szeretne a Hortobágy természeti és kulturális értékeinek védelmébe bekapcsolódni, támogassa tevékenységünket akár személyi jövedelemadója 1%-nak felajánlásával, vagy egyéb formában.

Hortobágy Közalapítvány

4063 Debrecen-Nagymacs
Kastélykert utca 41/b
Telefon: 06 30 655 4528
E-mail: szelence@termesztv.t-online.hu
www.teraholnapert.hu

Adószám: 18561153-1-09
Bankszámlaszám:
MKB 10300002-34609240-00003285

Készült a "Tér a holnapért-Espaces pour demain" francia-magyar biodiverzitásvédelmi program keretében.

HORTOBÁGY

TERMÉSZETVÉDELMI KÖZALAPÍTVÁNY

8 év

a Természet szolgálatában...

HORTOBÁGY
Természetvédelmi
Közalapítvány

A **Hortobágy Természetvédelmi Közalapítvány** az ezredfordulón jött létre - a Nádudvari Önkormányzat, helybéli állami természetvédelmi cégek, társadalmi szervezetek, a térségben tevékenykedő természetvédelmi szakemberek és gazdálkodók összefogásával - azért, hogy a Hortobágy néhány apró szegletét megvédehessük és megőrizhessük az utókor számára.

A Közalapítvány létrehozásának elsődleges célja volt a természeti értéket hordozó füves pusztai- és vizes élőhelyek megvásárlása, természetvédelmi kezelése és hosszú távú fenntartása, tűzok által látogatott mezőgazdasági területek megvásárlása és azokon tűzokkímélő kultúrák telepítése. A természeti értékek megtartása és fejlesztése a fenntartható mezőgazdaság és az ökoturizmusban rejlő lehetőségek felhasználásával. Globálisan veszélyeztetett fajok védelmi koncepciójának kidolgozása és gyakorlati alkalmazása a tágabb értelemben vett Hortobágyon. Aktív természetvédelmi tevékenység megvalósítása, kutatás, környezeti nevelés és az ökoturizmus népszerűsítése a Hortobágyi Nemzeti Park területén, egyúttműködve a Nemzeti Park Igazgatósággal, a Hortobágyon létesült állami természetvédelmi cégekkel, más - szintén a térségben tevékenykedő - természetvédelmi társadalmi szervezetekkel, illetve a helyi gazdálkodókkal.

A Közalapítvány szakmai feladatainak elvégzésében felbecsülhetetlen értékű az a tapasztalat, melyet tagjai az elmúlt évek, évtizedek során a természet védelme érdekében kifejtett munkájukkal teremtettek. Ehhez a tevékenységhez az anyagi forrást elsősorban hazai és európai uniós pályázatok biztosítják.

Jelenleg a Hortobágyon öt területen, összesen mintegy 190 hektáron végzi tevékenységét, melyek részben a Közalapítvány saját tulajdonát képezik (116 hektár), részben a Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásában vannak.

Vizes élőhelyek

Az érintett területek többsége vizes élőhely, mint a Kis-Jusztus mocsár, a Karácsony-fok, és az Akadémia-tó, melyek között van szikes mocsár, felhagyott rizsrendszer és libanevelő tó is. Védelmük elősegíti a Hortobágyra oly jellemző élőhely-mozzaik helyreállítását. Ezek a területeken legfontosabb feladat az élőhelyek természetes állapotának helyreállítása, illetve a Hortobágy egyik legjelentősebb természeti értéke, az ezen élőhely típusokhoz kötődő vonuló és fészkelő madárállomány számára megfelelő táplálkozó-, fészkelő-, illetve vonulóhely biztosítása. A mintaterületek közös jellemzője, hogy száraz években mesterségesen áraszthatók, míg a megfelelő ökológiai állapot fenntartását nagytűű füvők - magyar szürke szarvasmarha, házi bivaly, Heck marha - legeltetésével biztosítjuk.

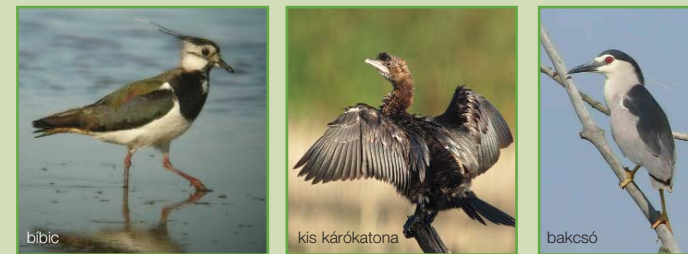

Karácsony-fok

A Hortobágy északi részén, Hortobágy-Kónya település térségében elhelyezkedő 53 hektáros terület, melyből 17 hektár a Közalapítvány saját tulajdona. Egy egykori rizsrendszer helyén kialakított szikes tó / szikes mocsár / sziki rét élőhely-mozzaik olyan, a Hortobágyon jellemző növényfajokkal, mint a fehér tippán (*Agrostis stolonifera*), a sziki káka (*Schoenoplectus tabernaemontanus*), vagy a réti ecsetpázsit (*Alopecurum pratensis*).

Létrehozása során elsődleges célunk egy, a partimadarak számára kedvező feltételeket biztosító pihenő-, táplálkozó-, fészkelőhely kialakítása volt. Jelenleg Karácsony-fok a Hortobágy egyik legváltozatosabb sekély vízi élőhelye, amely a gyakori és tömeges fajok mint a bibic (*Vanellus vanellus*), nagy goda (*Limosa limosa*), piroslábú cankó (*Tringa totanus*) - mellett veszélyeztetettek - mint a daru (*Grus grus*), a gulipán (*Recurvirostra avosetta*), a gólyatölcs (*Himantopus himantopus*), a nagy sárszalonka (*Gallinago media*) - számára is ideális feltételeket nyújt.

Az élőhely megfelelő ökológiai állapotának, növényborítottságának fenntartását magyar szürke szarvasmarhák és Heck-marhák legeltetése biztosítja. A területet villanypásztor veszi körül, minimálisra csökkentve ezzel az emberi beavatkozást, zavarást.

Természeti értékek

Kis-Jusztus mocsár

A Hortobágy központjában, Tiszafüred község határában elhelyezkedő, mintegy 140 hektár kiterjedésű szikes mocsár a Tisza ősi folyómedréből alakult ki. 1995-ben a mocsarat feltöltötték, és egy 10 hektáros területen szikes tó jellegű élőhelyet alakítottak ki. A mocsár minden évben kap vízutánpótlást, ezért a teljes záródás megakadályozására a terület egy részét villanypásztorral bekerítettük, ahol mangalica sertések, magyar szürke szarvasmarhák legelése biztosítja a növényzet - elsősorban a zsióka (*Bolboschoenus maritimus*) és a nád (*Phragmites australis*) - visszaszorítását.

A mocsár récék, bibicék (*Vanellus vanellus*), piroslábú cankók (*Tringa totanus*), godák (*Limosa limosa*), gulipánok (*Recurvirostra avosetta*) és küszvágó csérek (*Sterna hirundo*) kedvelt fészkelőhelye. Száraz időszakokban partimadár- és vadrécecsapatok pihennek meg itt vonulásuk során, nyár végén fiókás nyárilúd (*Anser anser*) családok gyülekeznek tömegesen a szikes tóban.

Jelenleg problémát okoz, hogy a mocsarat vésztározásra jelölték ki, így az biztonságosan nem legeltethető.

Akadémia-tavi vizes élőhely

A 33. számú főközlekedési út és az Akadémia-halastó között elhelyezkedő, 35 hektáros gyepterület az 1980-as években jelentős madárélelőhely volt. Nagyszámú gulipán (*Recurvirostra avosetta*), gólyatölcs (*Himantopus himantopus*) és egyéb partimadarakból álló fészkelő és táplálkozó madárközösség jellemezte. Akkoriban az itt található állattartótelepen (un. Nádashodály) libákat tartottak, amelyek gondoskodtak a tó elszőkő vizéből képződött szikestó jellegű élőhely kopáron tartásáról. A Nemzeti Park Igazgatóság védelmi intézkedései miatt a libatartás 1998-ban megszűnt. Azóta a hodályban a Hortobágyi Kht. bivalyállománya tartózkodik, ám az élőhely megfelelő legeltetése a nagy forgalmú országút közelsége miatt igen veszélyes lett volna. Az élőhely elgyékényesedett, szikestó jellegét elvesztette. A terület természetvédelmi jelentőségét növeli, hogy 2007-ben megtalálták itt a védett magas tarackbúzát (*Elymus elongatus*).

Száraz élőhelyek

Gyeppek

A Közalapítvány Hortobágy és Tiszafüred térségében 59 hektár saját gyepterülettel rendelkezik, melyek fontos táplálkozó-, illetve fészkelőhelyet biztosítanak olyan fajok számára, mint a barna rétihéja (*Circus aeruginosus*), a közeli kék vércse-telep (*Falco vespertinus*) lakói, a búbosbanka (*Upupa epops*), a szalakóta (*Coracias garrulus*), a kis órgébcis (*Lanius minor*), vagy a sordély (*Miliaria calandra*).

Ezek az élőhelyek a hortobágyi szikespusztai-gyeppek jellegzetes képviselői, olyan növényfajokkal, mint a sziki őszirózsa (*Aster tripolium ssp. Pannonicum*), a magyar sóvirág (*Limonium gmelini*), vagy a sziki üröm (*Artemisia maritima*), így fenntartásuk fontos természetvédelmi feladat. Ezt, a térség gazdálkodóinak bevonásával, részben kaszálással, részben legeltetéssel tudjuk megoldani.

Szántók

A Szásztelek térségében lévő mintegy 40 hektár kiterjedésű szántóterület a Közalapítvány saját tulajdonát képezi. A Hortobágyi Nemzeti Park egyik legnagyobb, összefüggő, extenzíven legeltetett gyepterületével (Pentezug) szomszédos szántó évek óta ismert fészkelőhelye a „puszta madarának”, a hazánkban fokozottan védett tűzoknak (*Otis tarda*).

Kora tavasszal a puszta rovarvilága és kisemlős faunája még jelentéktelen, a sarjadó gyepek friss hajtásai pedig nem adnak megfelelő táplálékot a tűzok eredményes szaporodási ciklusához elengedhetetlen kondíció megszerzéséhez. Mivel a tűzokcsibék tavasztól őszig rendkívül változatos étrendet igényelnek, a tyúkok gyakran a szántóterületeket - gabonafélék, lucerna, repce, napraforgó - választják fészkelőhelyként. A fészkek aljakat, a tyúkokat és a röpképtelen csibéket folyamatosan veszélyeztetik a mezőgazdasági tevékenység különböző munkafolyamatai. Legfontosabb feladatunk tehát, hogy mindazokat a fészkeket, melyek mezőgazdasági területeken vannak, megóvjuk a pusztulástól és biztosítjuk, hogy a csibék röpképességüket elérve elhagyhassák a költőhelyet.

Ezért itt elsődleges célunk megfelelő növénykultúrák kialakításával fészkelő és táplálkozó területet, valamint háborítatlanságot biztosítani e faj számára.

